

ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ НОВИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПОРІД І ТИПІВ У СВИНАРСТВІ

Дослідження про породи сільськогосподарських тварин в історичній послідовності їхнього розвитку свідчать, що утворення сучасних культурних порід свиней завдячує окремим породам, створеним у період древньої китайської, а потім греко-римської культур. Як засіб виробництва порода потребує безперервного удосконалення, адекватно соціально-економічним умовам і залежно від мети її розведення. Якщо порода не відповідає соціально-економічним умовам, то запобігають до її заміни шляхом завозу нової породи, або виведення на основі не перспективної породи нової, більш продуктивної.

Виведення нових порід здійснюється декількома шляхами, серед яких найбільш поширений метод породної селекції, коли за рахунок поліпшення умов годівлі та утримання у відповідності з методами племінної роботи (добір, підбір, інбридинг) перетворювалися масиви місцевих порід. Прикладом цього може слугувати виведення великої білої породи, завезеної з Англії і адаптованої до місцевих умов. Наразі спостерігаємо аналогічну ситуацію у свинарстві України, коли заводські породи, у першу чергу, велика біла, покращуються за рахунок завезених популяцій з Англії, Данії, Франції тощо.

З огляду на породоутворювальний процес у свинарстві України, який має місце і в даний час, слід перш за все зупинитись на причинах, які спонукають до створення нових генотипів. По-перше, це відмова від висококалорійного енергетичного продукту, яким є сало та удосконалення технології переробки та зберігання м'яса. Усе це змушує проводити реконструкцію наявного генофонду свиней із залученням кращого світового селекційного матеріалу, що власне і спостерігається у галузі, де перевага свиней імпоротної селекції, особливо серед кнурів — плідників досить висока. Приміром, серед основних кнурів великої білої породи налічується більше 20 % ліній закордонної селекції, які не апробовані. З використанням імпортованого поголів'я свиней в Україні в останні роки створено червону

білопоясу породи та декілька внутрішньопородних типи у великій білій породі та на перспективу створення нових спеціалізованих порід чи типів не передбачається, про що свідчать науково-технічні програми розвитку галузі.

Дійсно, створення нових генотипів потребує багато часу та умов і не завжди завершується бажаними результатами. Економічно вигідним є завезення високопродуктивних тварин імпоротної селекції, навіть для відгодівлі. Хоча у країнах ЄС дотримуються зворотної тенденції у результаті чого частка гібридних тварин досягає до 60–80 %.

Проте, якими б темпами не розвивалася галузь свинарства, виникають ситуації, коли створення нових генотипів у породі є невід'ємною умовою її існування. Приміром, українська степова біла порода свиней не може уникнути «прилиття» чи «освіження крові» великої білої породи англійської селекції, а миргородська — п'єтрен, оскільки решта порід, що приймали участь у її створенні та удосконаленні давно втратили своє значення. Використання кнурів породи п'єтрен при схрещуванні з матками миргородської породи забезпечило у відгодівельного молодняка підвищення на 14,7 % середньодобових приростів, скорочення на 24,1 % витрат корму на 1 кг приросту та зменшення товщини шпиків на 14,7 %. Позитивні результати використання породи п'єтрен при схрещуванні з миргородською породою дали змогу розпочати роботу з створення нової лінії з підвищеними відгодівельними та м'ясними якостями. Подібна робота в породі проводилася у 70-х роках минулого століття і завершилася створенням лінії Переможця, інформація про потомків якої міститься у 5–7 рядах родоводах окремих тварин. Крім того, такий захід передбачає вирішення ще однієї досить об'єктивної проблеми — зниження рівня інбридингу серед тварин миргородської породи. Аналіз спорідненості у стадах двох племінних заводів з розведення свиней миргородської породи вказує на наявність значної кількості інбредних тварин. Причому у племінному заводі, який створений нещодавно, серед 100 основних свиноматок налічується 22 інбредних маток, ступінь інбридингу яких 0,39–33,98 %. У стаді іншого племінного заводу, який має давню історію розведення свиней миргородської породи, кількість інбредних свиноматок досягає 34 % із ступенем інбридингу 0,2–14,06 %. Серед основних кнурів даного стада 19 (63,3 %) тварин інбредні у ступені 0,2–2,34 %. Безперечно, порода, що має 70-річний період розвитку за постійного скорочення численності, не може уникнути інбридингу, який на думку багатьох

дослідників приносить більше позитивного, ніж негативного. Проте наявність інших факторів, і в першу чергу ветеринарного характеру, унеможливує обмін селекційним матеріалом між господарствами. За таких умов створення нової лінії, що спеціалізуватиметься за відгодівельними та м'ясними якостями, дасть змогу запобігти спадковому підбору та підвищить продуктивність тварин. Ремонтні кнурці першої генерації від «прилиття крові» породи п'єтрен перевищували чистопородних особин миргородської породи за інтенсивністю росту під час вирощування на 17,3 % та швидше на 12,4 % досягали живої маси 100 кг. Помісні тварини першого покоління успадковували від породи п'єтрен об'ємну передню частину тулуба та добре виповнені окости. За відтворювальною здатністю суттєвих відмінностей між генотипами не встановлено, крім переваги середньої маси однієї тварини та гнізда поросят при відлученні у помісних тварин. Свині другої генерації під час вирощування та відгодівлі відповідали за показниками розвитку та продуктивності вимогам цільового стандарту для створюваної лінії. Лабораторні дослідження підтверджують високу якість свинини у тварин новостворюваної лінії за відсутності вірогідної різниці за основними якісними показниками м'яса з материнською породою.

Таким чином, створення нових ліній, що спеціалізуються за окремими ознаками продуктивності, навіть у не численних породах доцільно. Але такий захід потребує часу. Для поліпшення продуктивності галузі свинарства України вірогідно більш ефективно використовувати кращий селекційний матеріал світового генофонду методом поглинального схрещування місцевих порід, що власне і спостерігається наразі у галузі.

УДК 636.934.57.05.082

О. Б. ГАВРИШ

Черкаський інститут агропромислового виробництва НААН України

ВТОРИННЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗА СТАТТЮ У НОРОК САПФІР

Статева диференціація ссавців представляє собою приклад генетичного поліморфізму, представленими двома альтернативними типами: самцями і самками (Бекетов, Каштанов, 2009). При цьому Розведення і генетика тварин. 2010. № 44

© О. Б. Гавриш, 2010